



## КРЕАТОТЕРАПІЯ: лікуємо душі засобами творчості

### Методика створення виробів у техніці паперопластики

**Ірина ДЕМЧЕНКО**, д-р пед. наук, професор кафедри спеціальної освіти, декан факультету дошкільної та спеціальної освіти, Уманський ДПУ імені Павла Тичини, Черкаська обл.



Творчий процес сприяє розвитку гнучкого мислення, фантазії та уваги, тренує пам'ять, знижує тривожність, підвищує самооцінку й впевненість у власних силах. А ще образотворчість поліпшує координацію рухів і розвиває дрібну моторику. Тому залучення дітей з особливими потребами до такої діяльності сприяє їхній соціальній адаптації.

І сьогодні саме школа має стати тим середовищем, у якому кожна дитина зможе сповна розкрити свої кращі сторони, проявити себе у творчості, почуватися повноцінним членом соціуму. До ефективних напрямів діяльності, що дають змогу реалізувати це завдання, належить креатотерапія. Про особливості організації та проведення таких занять читайте нижче.

#### Креатотерапія як засіб творчої самоорганізації особистості

Інтегровані стимулювально-лікувальні творчі заняття у сучасній науці позначають терміном *креатотерапія*.

**Креатотерапія** — це процес своєрідного “лікування” людської душі за допомогою творчості, що передбачає можливість творчого самовираження особистості в різних видах конструктивної діяльності, мистецтва, науки, літератури.

Вони ефективні у роботі з дітьми, що мають обмежену рухливість, при порушенні зору покращують орієнтацію у просторі, сприяють вихованню посидючості у гіперактивних учнів, додають впевненості у власних силах дітям із затримкою психічного розвитку, розкривають можливості для їхньої творчої самореалізації.

У міждисциплінарному аспекті креатотерапію визначають як цілісний погляд на здоров'я задля творчої самоорганізації людини. З позицій педагогіки її найчастіше звужують до арт-терапії\* — лікування за допомогою художньої творчості. Натомість креативна

\* Застосування арт-педагогічних технологій у психокорекційній роботі з молодшими школярами розкрито у кількох випусках “УПШ”: 2017, № 3, № 9; 2016, № 3; 2013, № 5.

терапія цим не обмежується — її психолого-педагогічне й оздоровче поле визначається загальними межами конструктивної діяльності особистості, до якої належать праця і дозвілля, наука і техніка, природа й самоорганізація.

#### Техніка паперопластики

Серед великої кількості технік креатотерапії (різних видів художньої, технічної, наукової та інших видів творчості) чільне місце відводиться паперопластиці.

Ця техніка дає змогу створювати напівоб'ємні й об'ємні паперові композиції, зовні схожі на барельєф і скульптуру. Починаючи з найпростіших фігурок, методом спроб і помилок зі звичайного аркуша паперу людина без спеціальної підготовки зможе створити

**Паперопластика** — це творчий процес і результат конструювання об'ємних та напівоб'ємних форм з паперу шляхом його механічної обробки і трансформації, а саме складання, скручування, згинання, вирізування, прорізування, гофрування, склеювання тощо.

власний паперовий світ. Квіти, тварини, казкові персонажі, виконані у цій техніці, за рахунок об'єму та гри

світла й тіні мають вигляд справжніх творів мистецтва. Роботи складаються з окремих елементів, кожному з яких звичайними інструментами (ножицями, ножом) надають потрібних форми й об'єму. Потім елементи збирають у композицію, створюючи цілісний образ.

Творча робота з папером заспокоює в стресових ситуаціях і виводить із депресії. Заняття сприяють формуванню особистості, здатної до самоорганізації, саморозвитку та реалізації своїх творчих можливостей.

## Проведення занять з паперопластики у курсі початкової школи

У межах реформування системи освіти в Україні з кожним роком набуває розвитку інклюзивне навчання. Така тенденція спонукає навчальні заклади до пошуку нових ефективних методик роботи з дітьми, що мають особливі потреби. Важливим аспектом при цьому залишається можливість органічного поєднання засобів навчання всіх дітей незалежно від їхніх індивідуальних особливостей, аби кожен учень міг якнайповніше реалізувати себе. Отже, в цьому разі застосування технік креатотерапії, зокрема паперопластики, набуває особливої актуальності, оскільки вони сприяють розкриттю потенціалу всіх дітей.

Програма початкової школи містить багато тем, у межах яких можна впроваджувати в освітній процес креатотерапевтичні заняття. Так, останнім часом набувають усе більшої популярності інтегровані уроки художньої праці. Це цілком виправдано, оскільки теми з образотворчого мистецтва і трудового навчання досить часто переплітаються, доповнюють, а іноді навіть частково дублюють одна одну.

### Наприклад

Учні 4-го класу на уроках образотворчого мистецтва поглиблюють знання про скульптуру та її види, ознайомлюються з особливостями створення художнього образу в об'ємі, вчать використовувати у роботі різноманітні нетрадиційні матеріали.

На уроках трудового навчання четвертокласники опановують уміння конструювати рухомі моделі з картону й паперу та оздоблювати їх. Для цього можуть використовувати, зокрема, штучні квіти об'ємної форми.

Цілком очевидно, що поєднання цих тем дасть змогу зробити навчальну діяльність учнів цікавішою та розширить можливості для розкриття їхнього творчого потенціалу.

Детальніше розкриємо особливості організації заняття з використанням техніки паперопластики.



## У світі чарівних скульптур

Уроки художньої праці у 4-му класі



Ірина ДЕМЧЕНКО

### ЗАНЯТТЯ 1

**Мета.** Ознайомити дітей з поняттям “кругла скульптура” та зі зразками паперових скульптур, виконаних у техніці паперової пластики. Повторити та закріпити основні прийоми роботи в техніці паперопластики. Вдосконалювати навички конструювання та проектування. Коригувати перцептивні дії учнів (уміння обстежувати предмети за формою, розміром, кольором). Розвивати творче мислення, уяву, фантазію та вміння визначати пропорції предмета. Виховувати інтерес до творчої праці та спільної роботи, товариськість.

**Матеріали та обладнання:** зразки виробів, виконаних у техніці паперопластики; слайди, мультимедійний комплект; білий папір різної щільності, клей ПВА, ножиці, канцелярський ніж.

### Хід роботи

**I. Організаційний момент (1–2 хв)**

**II. Повідомлення теми й мети уроку (2–3 хв)**

Педагог пропонує дітям розгадати загадку.

Замість справжньої дитини  
Є у кожної дівчини.  
Її пестять, одягають,  
Спати ввечері вкладають.  
І годують її смачно —  
Дуже мамі вона вдячна! (Лялька).

— Так, це лялька. Сьогодні ми ознайомимося ще з одним виробом, виготовленим у техніці паперопластики, — паперовою скульптурою, а саме з об'ємною лялькою. Протягом кількох занять ми будемо скульпторами. І з аркуша білого паперу за допомогою клею, ножиць і канцелярського ножа створимо власні композиції.

**III. Робота над темою уроку (30–32 хв)**

### 1. Актуалізація знань учнів

Учні пригадують, що таке паперопластика і які роботи, створені у цій техніці, їм відомі.

Педагог демонструє слайди з різними виробами у техніці паперопластики (картини, архітектурні споруди).



## 2. Ознайомлення з поняттям “кругла скульптура”

Учитель демонструє зразки ляльок, виготовлених з паперу.

— Чим схожі всі ці ляльки?

Діти висловлюють припущення. Педагог підводить їх до висновку, що всі фігури об'ємні, втілюють жіночі образи, зберігають пропорції людської фігури й сприймаються однаково під різними кутами зору.



— Такий вид скульптури називають круглою. У попередні роки ви вже створювали скульптурки казкових персонажів, тварин та людей з пластиліну, глини, природних матеріалів. Сьогодні попрацюємо з папером.

## 3. Емоційне налаштування на роботу

— Пригадаймо, як у казці Шарля Перро Попелюшка збиралася на бал.

Діти по черзі розповідають фрагменти казки, акцентуючи увагу на гарній сукні та зачісці Попелюшки.

— Завітаймо у салон до Чарівниці й подивімося, які чудові й різноманітні сукні у ньому представлені.

Педагог демонструє світлини із зображеннями ляльок у бальних сукнях. Учні обмінюються враженнями.

## 4. Розглядання та аналіз зразка

Учитель роздає дітям зразки виробів, виконаних у техніці паперопластики.

— Перед вами ляльки в бальних сукнях. Аби їх виготовити, потрібно вивчити будову манекена. Розгляньте уважно світлини й скажіть, з яких основних геометричних фігур він складається.

Діти розглядають зразки ляльок протягом 2-3 хв. Потім описують їх, називаючи фігури, з яких вони складаються (див. табл.).

— Які види паперу використано у скульптурі?

Учні розглядають скульптурки, досліджують їх на дотик. Називають види паперу, з яких вони виготовлені: ватман, гофрований, рельєфний, калька тощо.

## 5. Практична робота

Діти під керівництвом учителя скручують із паперу трубочки різної товщини, виготовляють циліндри і конуси різних розмірів, інші елементи скульптури.

## 6. Творча робота “Створення ескізу ляльки”

Діти самостійно за власним задумом малюють ескізи ляльок, які мають виготовляти на наступному уроці. За бажання можуть представити свої ескізи.

## IV. Підбиття підсумків (3–5 хв)

### 1. Рефлексія

- Чи сподобалося вам наше заняття?
- Що нового ви дізналися?

## БУДОВА ЛЯЛЬКИ

	Основа (тулуб)	Циліндри різної товщини
	Руки	Скручений у трубочку папір
	Голова	Циліндр 1/7 розміру тулуба
	Сукня	Конус
	Волосся	Прямокутник, порізаний на тоненькі смужки

— Що ви хотіли б розказати рідним і друзям про сьогоднішній урок?

— Чи бажаєте продовжити розпочату роботу?

## 2. Прибирання робочих місць

## ЗАНЯТТЯ 2

**Мета.** Ознайомити дітей з послідовністю виготовлення манекена паперової скульптури. Вправляти їх у створенні виробів у техніці паперопластики з паперу різної щільності. Розвивати творчі здібності, уяву, фантазію. Коригувати маніпулятивні дії учнів з матеріалами та обладнанням. Виховувати любов до мистецтва, прагнення до творчої діяльності.

**Матеріали та обладнання:** зразки виробів, виконаних у техніці паперопластики; слайди, мультимедійний комплект; технологічні картки виготовлення манекена ляльки (за кількістю учнів); білий папір різної щільності, клей ПВА, ножиці, канцелярський ніж, гравіювальна голка.

### Хід роботи

#### I. Організаційний момент (1–2 хв)

#### II. Повідомлення теми уроку (1–2 хв)

На дошці — виставка ескізів ляльок, які діти намалювали на попередньому уроці. Педагог привертає увагу дітей до цих робіт і повідомляє, що на занятті вони продовжать ознайомлюватися з особливостями створення круглої скульптури та виготовлять моделі ляльок власноруч.

**III. Актуалізація знань учнів (3–4 хв)****Бесіда**

- Пригадайте, що таке скульптура.
- У чому особливості круглої скульптури?
- З яких деталей складається манекен ляльки?
- Який папір ми будемо використовувати у роботі?

**IV. Робота над темою уроку (27–28 хв)****1. Емоційне налаштування на роботу**

- Пригадайте, про що мріяла Попелюшка.
- Чого їй бракувало, аби потрапити на бал?

Діти висловлюють міркування, педагог підводить їх до думки, що для балу необхідні відповідне вбрання та зачіска.

**2. Пальчикова гімнастика**

А потім вирішили пальці  
У силі трохи позмагаться:  
— Ставай-но, брате, проти мене! —  
Уперлися одноіменні —  
Великий, вказівний та інші —  
Лобами: ну-бо, хто міцніший?  
А як помірялися силою,  
Напруження як слід струсили.  
Й собою вельми задоволені  
Плескали пальчики й долоні!

**3. Повторення правил техніки безпеки під час роботи з ножицями****4. Розглядання різних зразків зачісок**

На екрані — світлини зі зразками різних видів зачісок, створених у техніці паперопластики. Педагог пояснює, як створити волосся різної довжини та фактури, якими інструментами при цьому слід користуватися.

**5. Практична робота під керівництвом педагога**

Учитель демонструє хід виготовлення манекена ляльки. За зразком педагога і технологічними картками діти створюють власні ляльки.

**V. Підбиття підсумків (4–5 хв)****1. Рефлексія**

- Чи сподобалося вам працювати?
- Що сподобалося найбільше?
- Що у вас найкраще виходило?
- Що викликало труднощі?
- Чи задоволені результатом?
- Чи бажаєте продовжити розпочату роботу?

**2. Виставка готових манекенів****3. Прибирання робочих місць****ЗАНЯТТЯ 3**

**Мета.** Ознайомити учнів з різними видами декорування паперових скульптур. Удосконалювати навички конструювання та проектування. Вправляти у виготовленні елементів декорування виробу. Розвивати творче мислення, фантазію. Виховувати товариськість, повагу до праці інших.

**Матеріали та обладнання:** шаблони квітів для декорування, білий папір різної щільності, клей ПВА, ножиці, канцелярський ніж, гравіювальна голка; мультимедійний комплект, тематичні слайди.

**Хід роботи****I. Організаційний момент (1–2 хв)****II. Повідомлення теми і завдань уроку (1–2 хв)**

— Сьогодні кожен з вас відчує себе справжнім дизайнером, адже ми будемо декорувати створені вами скульптури. Ви зможете проявити всю свою фантазію і творчість, запропонувати нові варіанти оздоблення і втілити навіть неймовірні дизайнерські рішення. Берімося до роботи!

**III. Актуалізація знань учнів**

Під керівництвом педагога діти повторюють різні прийоми роботи з папером (див. табл.), які вони використовували на попередніх уроках. Коротко пригадують особливості створення виробів з їх застосуванням.

**IV. Робота над темою уроку****1. Пояснення нового матеріалу**

— Гарний декоративний елемент для оздоблення сукні — різноманітні квіточки, листочки, травичка. Розгляньте ілюстрації, на яких представлено схеми створення декоративних рослинних елементів.

Педагог демонструє відповідні тематичні слайди.

**2. Вправа-гра “У майстерні дизайнера”**

Спочатку учні простим олівцем малюють ескіз композиції. Потім виготовляють деталі об’ємної форми, використовуючи шаблони.

**Алгоритм створення виробу**

1. За шаблонами вирізати паперові круги різного діаметра.
  2. Розділити кожен круг діаметрами на рівні частини (спочатку навпіл, потім ще раз навпіл і так далі).
  3. Від краю круга, через один діаметр, відкласти однукову відстань (до 10 мм), олівцем домалювати пелюстки і вирізати. (Форма і кількість (3 – 4 – 5 – 6 – 7 і т.д.) пелюсток може бути різною).
  4. По контурних лініях зробити надрізи, не доходючи до центра 1 см, потім по центру кожної пелюстки ножом зробити легкі надрізи, щоб не прорізати папір наскрізь.
  5. По лінії надрізу зігнути пелюстки навпіл.
- Об’ємна квітка готова.

Зробивши заготовки різного розміру і склавши їх у вигляді пірамідки, закріпивши кожен шар клеєм (крапнувши його у центр заготовки), можна виготовити жоржини, айстри, хризантеми тощо.

**3. Самостійна творчість учнів**

Діти самостійно оздоблюють створені манекени. За потреби педагог надає індивідуальну допомогу.

**IV. Підбиття підсумків**

**1. Рефлексія**

- Як гадаєте, чи впоралися ви з роботою?
- Що нового ви дізналися?
- Чи сподобався вам такий вид діяльності? Чим?
- Чи задоволені ви результатом?

— Які нові вироби з паперу ви хотіли б виготовити власноруч?

— Чи маєте бажання поділитися своїми знаннями й уміннями з іншими? З ким саме?


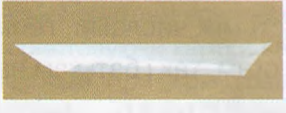

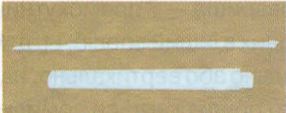
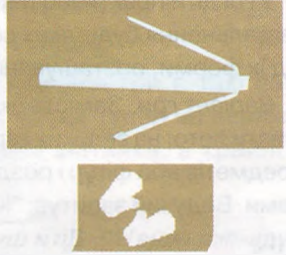

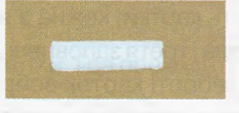
**2. Виставка робіт**

**3. Прибирання робочих місць**

**ДОДАТОК**

**Технологічна картка**

**ВИГОТОВЛЕННЯ МАНЕКЕНА ЛЯЛЬКИ**

№ з/п	Послідовність виконання	Графічне зображення
1	Для основи тулуба з аркуша ватману відріжте смужку завдовжки близько 30 см, шириною 7–11 см. Скрутіть із неї трубочку. Склейте її по краю	
2	Аркуш паперу А 4 розріжте навпіл по діагоналі. Починаючи від кута, туго скрутіть кожну половинку в трубочку. Склейте її по краю. Це руки ляльки	
3	Після висихання основи тулуба відріжте від неї $\frac{1}{4}$ частину — з цього шматочка ми зробимо макет голови	
4	У верхній частині основи для тулуба зробіть прорізи для рук	
5	Зігніть трубочку для рук, як показано на фото, і вставте в отвори для рук. Можна приклеїти її зверху до основи. На шматочку ватману намалюйте кисті рук у вигляді рукавичок, виріжте їх і приклейте до макета рук	
6	Візьміть деталь, залишену для макета голови, поверніть її так, щоб шов був позаду. Відріжте по боках невеликі трикутники, сформувавши овал обличчя	
7	З невеликого шматочка паперу (приблизно 10 на 2,5 см) скрутіть тугу трубочку — вона слугуватиме шиєю. Склейте її по краю	

№ з/п	Послідовність виконання	Графічне зображення
8	Приклейте деталь шиї по центру до верхньої частини основи	
9	Візьміть кілька смужок паперу довільної довжини для виготовлення волосся. Складіть їх у кілька шарів і тоненько наріжте "травичкою", не дорізаючи до верху 1 см. Готові заготовки приклейте до внутрішньої частини макета голови по колу. Так слід повторювати доти, доки зона волосся не буде повністю покрита. За бажання "волосся" можна підкрутити за допомогою зубочистки	
10	Після висихання за допомогою клею прикріпіть макет голови до шиї	
11	Зі шматка ватману виріжте круг, діаметр якого дорівнює довжині основи ляльки. Розріжте круг до центра, виріжте четвертину. У центрі виріжте кружечок і зробіть по колу неглибокі надрізи	
12	Згорніть круг у вигляді конуса. Склейте його по краю. Прикріпіть конус до основи манекена за допомогою клею. Залиште виріб до повного висихання	